LEDEN v zahradě

Leden, jako jediný měsíc v roce, nám dovolí odpočinout si od práce na zahradě. To ale neznamená, že se na zahradě nic neděje. Začínají nádherně kvést vilíny a kontrast jejich jasně žlutých, oranžových nebo červených květů na pozadí sněhové pokrývky je fenomenální. A pokud sněhová pokrývka není, uvidíme nakvétat některé druhy vřesovců. V tomto období máme spoustu času na kontrolu pokojových rostlin a případnou prevenci proti chorobám a škůdcům. A pokud ještě zbude chvilka, můžeme se ponořit do studia, abychom případné problémy a nástrahy zahradničení řešili v pohodě a s nadhledem.

ZAJÍMAVÉ ROSTLINY V ZIMNÍ ZAHRADĚ – aneb co by stálo za to si vysadit

Cornus alba

CORNUS ALBA – svída bílá

Ačkoli svída v zimním období nekvete, dokáže v kompozici zaujmout. Je to tím, že během vegetačního období je její krása zakryta obyčejnými listy. Ale právě po jejich opadu se ukáže svída v plné kráse. Obzvláště v kontrastu s bílým sněhem vynikne její výrazně červené zbarvení kůry. Svída je velmi nenáročný keř, který snese v podstatě jakoukoli běžnou půdu. Z hlediska nároků na světlo je vhodné preferovat osluněné polohy, protože ve stinných místech má sklony k rozklesávání. Mladé výhony má výrazně červené, starší barvu trochu ztrácí a zelenají. Z tohoto důvodu je vhodné jednou za pár let provést zmlazení, aby se posílil růst nových výhonů. Keř kvete v květnu bílými květy a po nich následují v září bílé kulaté plody uspořádané v hroznech. V našich podmínkách dorůstá do výšky přes 2 metry a až 3 metry do šíře. Z tohoto důvodu je vhodné je vysazovat trochu dále do kompozice. Pro výsadbu podél domu či cest je příliš velká.

CORYLUS AVELLANA ´CONTORTA´ - líska obecná

Pokud v zimním období zabloudíte na zahradu a narazíte na keř, který má až bizarně pokroucené větve, tak jste pravděpodobně došli k lísce obecném kultivaru Contorta. Nepravidelně pokroucená koruna této lísky dorůstá do 2 až 3 metrů. Listy jsou světle zelené a relativně velké. S blížícím se podzimním obdobím se barví do žluté až hnědožluté. Kvete koncem jara nápadně žlutými jehnědami. Koncem léta se mohou na keři objevit i malé jedlé oříšky, ale jsou opravdu malé, spíše na chuť či jako drobný pamlsek. Na stanoviště je líska nenáročná, nesnáší pouze chudé písčité půdy a půdy zamokřené. Dobře snáší i lokality se zvýšenými exhaláty.

Corylus avellana 'Contorta'

CALLICARPA BODINIERI – krásnoplodka

Krásnoplodky patří do čeledí hluchavkovitých a mohou to být jak rostliny opadavé, tak i neopadavé. U nás pěstovaný druh Callicarpa bodinieri je opadavá a díky tomu i odolná. Druhy, které jsou neopadavé, dost trpí zimním sluncem a jsou proto náročnější na pěstování. Keř dorůstá do výšky 2 metrů je pěstován pro velmi výrazní plody. Plody se na rostlině objevují v říjnu a vydrží na rostlině zpravidla až do vánoc. Plody mají výrazně fialovou barvu, a proto v kontrastu s bílým sněhem působí velmi dekorativně. Během ostatního období roku je rostlina nevýrazná. Z hlediska pěstebních podmínek roste krásnoplodka jak na slunci, tak i v polostínu. Půdy jsou vhodné propustné, humózní a mírně vlhké.

ROD HAMAMELIS – VILÍN

Všichni jedinci rodu Hamamelis – vilín jsou pro naprostou většinu lidí záhadou. Nechápou, jak je možné, že tito jedinci kvetou v nepřirozenou dobu a jejich květům neškodí sníh či silný mráz. Ale právě díky této "specialitě" si je vysazujeme do zahrádek.

Rod Hamamelis pochází z východní Asie a Severní Ameriky. Původní rod je zastoupen celkem čtyřmi druhy, ale největší uplatnění ve výsadbách nacházejí jejich kříženci. Původní druhy jsou Hamamelis vernalis (vilín jarní) a Hamamelis virginiana (vilín virginský). Tyto dva druhy pocházejí z východních oblastí Severní Ameriky. Třetím druhem je Hamamelis mollis (vilín měkký), který pochází z Číny a posledním je Hamamelis japonica (vilín japonský), který již podle názvu pochází z Japonska.

HAMAMELIS VIRGINIANA – vilín virginský

Tento druh vilínu patří mezi nejraněji kvetoucí. Pochází z východní části USA a jihovýchodu Kanady. Pokud bychom ho v přírodě hledali, musíme se soustředit na okolí řek a jezer, protože vyžaduje vlhkou půdu. Do Evropy byl dovezen v roce 1879 a již v roce 1880 byl pěstován v zámeckém parku na Sychrově. Dorůstá do výšky kolem 5-ti metrů. Kvete velmi raně, tj. od listopadu do prosince. Pokud se pěstuje v našich podmínkách, může se často stát, že vykvete již v září. Květy mají jasně žlutou barvu. Jako jediný ze všech vilínů snáší i zásadité půdy.

HAMAMELIS VERNALIS – vilín jarní

Tento druh vilínu pochází také z oblastí Severní Ameriky, ovšem z jejích jižních částí. Jedná se o menší keř, který dorůstá do maximální výšky 2 metrů. Z tohoto důvodu je vhodný i do menších zahrad. V zahradních centrech na něj ovšem přímo nenarazíte, protože se nejvíce používá jako podnož pro jiné kultivary.

HAMAMELIS JAPONICA – vilín japonský

V našich podmínkách velmi málo pěstovaný druh vilínu kvete později, nejčastěji v únoru až dubnu. Pochází z Japonska, kde roste až do nadmořské výšky 1700 m n/m. Rostlina dorůstá do výšky okolo 3 metrů. Listy jsou ale jiné než u předešlých, u kterých se velmi podobají naší domácí lísce. Tyto listy jsou vykrajované a spíše připomínají listy olše šedé. Tento druh je kulturně pěstovaný od roku 1862.

HAMAMELIS MOLLIS – vilín měkký

Poslední původním druhem, který také pochází z Asie, konkrétně z Číny, je vilín měkký. V domovině roste v nadmořských výškách 1300 – 2500 m n/m. V našich podmínkách se jedná o velmi bujně rostoucí keř, který dorůstá do 5-ti metrů. Kvete v lednu až únoru jasně zlatožlutými květy.

Výše popsané druhy ovšem běžně v zahradních centrech neseženete. Posloužily hlavně k vyšlechtění mezidruhových kříženců, ve kterých se vhodně namixovaly vlastnosti, které pěstitelé preferují. Právě zkřížením posledních dvou druhů (H. japonica a H. mollis) vznikl kříženec

Hamamelis x intermedia 'Arnold Promise'

HAMAMELIS X INTERMEDIA - vilín prostřední

Právě tento druh patří k nejpěstovanějším na okrasných zahradách. Do dnešní doby bylo vyšlechtěno okolo 100 kultivarů. Rostlina dorůstá do výšky až 4 metrů, ale nejčastěji se zastavuje ve výšce mezi dvěma až třemi metry. Listy má velké a vzhledově velmi podobné lísce. S touto rostlinou si ho také mnoho lidí plete, ale jen do doby, než spatří jeho květy v ostrém kontrastu se sněhovou pokrývkou. Vilíny vyžadují přiměřeně vlhkou půdu a částečně polostinné stanoviště. Vysloveně nesnáší suchá místa a plný sluneční úpal. Vilíny netrpí žádnými chorobami a docela dobře snášejí městské a průmyslové

Hamamelis x intermedia 'Diane'

ovzduší.

Vilíny jsou pěstovány hlavně pro jejich velmi brzké kvetení a také pro jejich podzimní vybarvení listů. S nastupujícím podzimem se listy vilínu barví do výrazných odstínů oranžové a žluté a na krátkou dobu se stávají dominantou zahradní kompozice. Vysazují se jako solitéry do výsadeb, ale je možné je pěstovat i v nádobách. Ovšem při pěstování v nádobách je vhodné je na zimní období umístit na chráněná místa nebo nádoby zapustit do půdy, listí atd. Z hlediska řezů jsme u vilínu spíše opatrní. Vilíny snáší řezy velmi špatně a je vhodné se tomuto zásahu vyhnout. Řežeme pouze v naprosto nezbytných případech.

Množení vilínů je v domácích podmínkách velmi komplikované. Jelikož se jedná o rostliny roubované, je nutné nejdříve vypěstovat podnož a tu následně naštěpovat požadovanou odrůdou. Podnože se získávají jednak výsevem semen, řízkováním nebo kořenovými odkopky. Ty po následném zakořenění v kontejneru v srpnu naštěpujeme kopulací nebo na kozí nožku. Podnože před samotným roubováním necháme pár dní nasucho. Po naroubování je umístíme pod folii a udržujeme jen mírnou vzdušnou vlhkost. Zaléváme velmi opatrně. Po cca 6 týdnech můžeme roubovance začít otužovat.

Výsev podnoží je o trochu složitější. Tobolky se semeny musíme sklidit před jejich otevřením a následným vymrštěním semen. Necháme je doschnout a vysejeme je do studeného pařeniště, kde ovšem vyklíčí až v následujícím roce. Tomuto dlouhému vzcházení můžeme předejít stratifikací (18 měsíců) s vystavením mrazu. Poté semeno vyklíčí ihned po vysetí. Vzcházivost se pohybuje okolo 50%.

Další a v podstatě poslední možností je řízkování. Řízky odebíráme v červnu, jedná se o tzv. polovyzrálé řízky. Napícháme je do truhlíků a umístíme do skleníku či do pařeniště. Velmi důležité je ošetření řezné rány stimulátorem. K množení řízky se hodí H. mollis a H. ver-

NÁZVOSLOVÍ ROSTLIN... NÁZVOSLOVÍ ROSTLIN... NÁZVOSLOVÍ ROSTLIN...

Botanické názvosloví rostlin má striktní pravidla, která jsou závazná pro celý svět. Řídí se Mezinárodním kódem botanické nomenklatury, který stanovuje Mezinárodní botanický kongres. Závazná pravidla vznikla proto, aby se usnadnilo dorozumívání mezi vědci, zabránilo se vícečetnému pojmenování a usnadnila se orientace v systému.

Základní jednotkou botanického názvosloví je druh. Jeho pojmenování se skládá ze jména rodového (píše se velkým počátečním písmem) a jména druhového. Za ním se uvádí zkratka autora, který daný druh popsal (s touto zkratkou se setkáte především ve vědeckých publikacích). Mezinárodním jazykem názvosloví je latina. Český název může být někdy zavádějící. Může totiž existovat celá řada synonym a dopátrat se tak daného druhu je někdy poměrně obtížné. Proto je lepší uvádět vždy latinský název, s ním prakticky vyloučíte omyl.

Názvosloví kultivarů již nemá tak striktní pravidla. Názvem může být prakticky cokoliv. Lze vycházet z tvaru rostliny (Abies balsamea „Nana" – jedle balzámová zakrslá), barvy listů či květů (Buxus sempervirens „Aureovariegata – zimostráz obecný žlutopestrý), místa, kde byla rostlina vyšlechtěna (Pinus uncinata „Litomyšl – borovice blatka litomyšlská), jména šlechtitele (Picea abies „Formánek" – smrk ztepilý Formánkův) a dalších. Někdy nemusí pojmenování vůbec souviset s danou rostlinou, např. pojmenování kultivaru po významné osobnosti apod.

Nicméně některé názvy kultivarů ukazují na určitou vlastnost rostliny. Jedná se především o její tvar nebo barvu. Takže pokud si některé z těchto názvů zapamatujete, zcela přesně vám napoví, co máte od rostliny čekat. Mějte však na paměti, že označení se vztahuje vždy k dospělému jedinci. V mládí může rostlina vypadat poněkud odlišně. Tak například kultivar „Pyramidalis" nebo „Pyramidata" poukazuje na kuželovitý tvar rostliny (Pinus nigra „Pyramidata" – borovice černá sloupovitá), „Nana" označuje zakrslé jedince (Catalpa bignonioides „Nana" – katalpa obecná nízká), pod pojmem „Compacta" si představte jedince s hustě nahloučenými větvemi (Crataegus monogyna „Compacta" – hloh jednosemenný nízký), pojem „Glauca" zahrnuje modré kultivary. Jehlice nebo listy těchto rostlin jsou více či méně namodralé (Abies pinsapo „Glauca" – jedle španělská nasivělá). Označení „Aurea" je používáno u zlatožlutých kultivarů (Camaecyparis lawsoniana „Aurea"- cypřišek Lawsonův žlutopestrý). Kultivar „Columnaris" poukazuje na úzce sloupovitý růst jedince (Chamaecyparis lawsoniana „Columnaris" – cypřišek Lawsonův sloupovitý). Pojem „Gold" nebo „Golden" odkazuje ke zlatožlutému zabarvení listů nebo jehlic podobně jako „Aurea" (Euonymus fortunei „Emerald´n Gold" – brslen Fortuneův žlutopestrý). Pojmenování „Minima" vychází ze zakrslého růstu daných jedinců (Euonymus fortunei „Minima" – brslen obecný nejmenší). Většina převislých kultivarů bývá označována pojmem „Pendula" (Fagus sylvatica „Pendula" – buk lesní převislý). Úzce kuželovitý tvar bývá často označován jako „Stricta" nebo „Fastigiata" (Juniperus chinensis „Stricta" – jalovec čínský vzpřímený, Tilia platyphylos „Fastigiata" – lípa velkolistá úzce kuželovitá). Kultivar „Umbraculifera" má ploše deštníkovitý tvar (Robinia pseudoacacia „Umbraculifera" – bílý akát kulovitý). Kultivar „Nidiformis" má zpravidla zploštěle kulovitý tvar s hnízdovitou prohlubeninou uprostřed (Picea abies „Nidiformis" – smrk stepilý zakrsle hnízdovitý). U listnatých stromů poukazují kultivary velmi často na tvar nebo barvu olistění. Např. „Aconitifolium" odkazuje na zpeřené listy (Acer japonicum „Aconitifolium" – javor japonský zpeřenolistý) nebo „Atropurpureum" označuje červené až temně červené olistění rostliny (Acer palmatum „Atropurpureum" – javor dlanitolistý červený). Rovněž kultivar „Dissectum" má přímou souvislost s tvarem listu. Označují se tak jedinci s jemně stříhanými listy (Acer palmatum „Dissectum" – javor dlanitolistý zpeřený). Ve vztahu ke tvaru koruny je nejobecnějším označením pojmenování „Globosa" nebo „Globosum". Poukazuje na kulovitý tvar koruny (Cryptomeria japonica „Globosa Nana" – kryptomerie japonská zakrsle kulovitá).

Callicarpa bodinieri

Pokud si tedy některé z těchto obecných označení kultivarů zapamatujete, budou pro vás v budoucnu nápovědou o vzhledu té dané rostliny. Snáze se tak zorientujete a zamezíte nevhodnému vysazení rostliny, které byste pak museli obtížně přesazovat.

Ing. Martin Hraňo, DiS.,
Ing. Gabriela Rychnovská,
Odborné služby zahradnické,
Žehušice, tel /fax: 327 399 161,
www.hrano.cz